

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
22 februari 2022	D.107590 Z.037437

Voorstel ingebracht door C.L.Witting
Portefeuillehouder J.P.Neven
Begrotingsprogramma en Begrotingsprogramma ruimte
taakveld Taakveld 7.3 (milieu) beheer

Onderwerp Lokale Adaptatie Strategie

Voorgesteld besluit

1. De Lokale Adaptatie Strategie (bijlage 3) vast te stellen met als hoofdlijnen:
 - informeren, stimuleren en faciliteren
 - projecten en integraal werken
 - toekomstgericht zijn
 - prioriteren

Samenvatting van het voorstel

Deze Lokale Adaptatie Strategie (afkorting: LAS) focust zich op klimaatadaptatie in de gemeente Buren, waarbij de drie klimaateffecten wateroverlast, droogte en hitte naar voren komen. Het doel van de Lokale Adaptatie Strategie is om richting te geven aan het klimaatbestendig maken van de gemeente Buren. Door middel van de LAS kan de gemeente aangeven op welke manier zij wil aansluiten op het regionale beleid en beschrijft zij op welke onderwerpen zij zich lokaal wil richten. Na het vaststellen van de LAS zal er een uitvoeringsplan worden opgesteld op verschillende ambitieniveaus met bijbehorend benodigde capaciteit en budget. De LAS zal dan ook waar nodig worden aangepast en ter herbevestiging worden aangeboden.

HOOFDLIJNEN

1. Inleiding

De urgentie om ons aan te passen aan het klimaat en de effecten van klimaatverandering tegen te gaan wordt steeds meer gevoeld. Uit een regionale stresstest blijkt dat de regio Rivierenland gevoelig tot zeer gevoelig is voor droogte, wateroverlast, hitte en de kans op overstromingen. Dit zijn gevolgen die de inwoners van de gemeente Buren nu al ondervinden (zie bijlage 4,5 en 6). Helaas valt dit soort extreem weer door klimaatverandering steeds vaker te verwachten. Daarom wil Buren de samenleving en leefomgeving zo goed mogelijk aanpassen aan klimaatverandering. Dit wordt klimaatadaptatie genoemd. Deze Lokale Adaptatie Strategie (afkorting: LAS) focust zich op klimaatadaptatie in de gemeente Buren. De LAS spreekt de ambitie uit om in 2050 klimaatbestendig te zijn ingericht. Daarmee blijft Buren een aantrekkelijke en leefbare gemeente. De doelstellingen in de LAS worden vervolgens in 2022 uitgewerkt in een uitvoeringsplan.

Het verminderen van het overstromingsrisico valt binnen het Deltaprogramma waterveiligheid en zoetwatervoorziening. In de LAS richt de gemeente zich op de drie andere klimaateffecten: droogte, wateroverlast en hitte door deze te koppelen aan de thema's wonen, natuur, agrarisch, openbare ruimte, recreatie, economie en gezondheid. Dat gebeurt in de LAS aan de hand van 4 strategische hoofdlijnen:

A. Informeren, stimuleren en faciliteren

Buren voorbereiden op het veranderende klimaat kan de gemeente niet alleen. De gemeente is weliswaar verantwoordelijk voor de inrichting van de openbare ruimte, maar een groot deel van de ruimte is in eigendom van bewoners en ondernemers, die hier zelf de regie over hebben. De gemeente heeft hierbij een informerende, stimulerende en faciliterende rol.

B. Projecten en integraal werken

Klimaatadaptatieve maatregelen worden uitgevoerd op verschillende domeinen, zoals de openbare ruimte, wonen en natuur en projecten bieden kansen voor het koppelen van biodiversiteit en gezondheid. Er gebeurt al veel en het is belangrijk om overzicht te bewaren om integraal werken met de diverse betrokken partijen en stakeholders en binnen de gemeente mogelijk te maken. Binnen de gemeente is daarom een interne werkgroep klimaatadaptatie opgezet.

C. Toekomstgericht zijn

De gemeente moet zich voorbereiden op een klimaat dat in toenemende mate verandert. Uitgangspunten hierbij zijn de huidige inzichten en voorspellingen ten aanzien van het veranderende klimaat. Om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en gevolgen evalueert de gemeente de LAS driejaarlijks binnen de werkgroep klimaatadaptatie en stelt deze zonodig bij.

D. Prioriteren

Vanwege beperkte middelen en capaciteit wordt geprioriteerd op het uitvoeren van maatregelen. De gemeente gebruikt de stresstesten, klimaatgesprekken en inbreng van inwoners en ondernemers om te bepalen welke thema's voorrang krijgen en welke maatregelen waar het eerst moeten worden uitgevoerd. Daarnaast worden enkele thema's ook regionaal opgepakt en is het vanwege capaciteit en uniformiteit goed om hierbij aan te sluiten.

Met deze LAS geeft de gemeente aan hoe ze aansluit op de regionale visie in de RAS en de daarbij behorende samenwerkingsagenda RAS (zie bijlage 7 en 8) en beschrijft zij op welke onderwerpen zij zich lokaal wil richten. In feite gaat het in deze LAS en het eerste uitvoeringsplan om de financiering van een eerste inhaalslag voor het klimaatbestendig maken van de bestaande ruimtelijke omgeving. Voor verdere stappen in de adaptatie is het nodig na te gaan hoe meer structurele kosten voor klimaatmaatregelen gedekt kunnen worden.

2. Doel / meetbaar effect

Deze Lokale Adaptatie Strategie (afkorting: LAS) focust zich op klimaatadaptatie in de gemeente Buren, waarbij de drie klimateffecten wateroverlast, droogte en hitte naar voren komen. Het doel van de Lokale Adaptatie Strategie is om richting te geven aan het klimaatbestendig maken van de gemeente Buren.

3. Argumenten

1.1 *Met het opstellen van de lokale adaptatie strategie wordt voldaan aan de afspraken voortkomend uit het bestuursakkoord Klimaatadaptatie.*

De lokale (klimaat)adaptatiestrategie en het uitvoeringsplan worden door iedere gemeente in Nederland opgesteld om klimaatadaptatie vorm te geven. Dit komt voort uit afspraken uit het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie, waarin gemeenten via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben toegezegd de ambities van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) uit te voeren.

1.2 *De LAS zet de eerste stap naar de ambitie uit de Klimaatvisie Buren om tot een lokaal adaptatie plan te komen.*

De LAS beschrijft hoe de vier ambities in de Klimaatvisie Buren verder worden uitgewerkt in doelstellingen. Vervolgens worden deze doelstellingen in het verdere uitvoeringsplan omgezet naar actie. De vier ambities van de Klimaatvisie Buren voor klimaatadaptatie zijn:

1. Veilig voor het water
2. Minimale hinder van te veel of te weinig neerslag
3. De inwoners zijn zich bewust van de effecten van klimaatverandering en weten wat zij kunnen doen
4. Klimaatadaptatie draagt bij aan een comfortabele, leefbare en aantrekkelijke gemeente.

De ambities 2, 3 en 4 worden in de verschillende thema's in de LAS beschreven. De realisatie van ambitie 1 ligt bij de waterschappen en Rijkswaterstaat.

1.3 *De LAS is integraal opgebouwd*

Klimaatadaptatie wordt in de lokale adaptatie strategie niet gezien als een losstaande duurzaamheidsopgave, maar wordt integraal meegenomen in thema's die van belang in de gemeente. De LAS is in samenspraak met meerdere medewerkers van de relevante beleidsvelden opgesteld, vanuit de domeinen fysiek (binnen beheer en beleid) en sociaal (binnen gezondheid). Hierna worden ook nog andere medewerkers van communicatie betrokken. Daarnaast worden ook diverse externe partijen en stakeholders betrokken.

1.4 Nu actie ondernemen voorkomt ergere schade in de toekomst

In de toekomst neemt de kans op hevige hoosbuien, droogte en extreme hitte toe. Wanneer de samenleving en de leefomgeving nu wordt voorbereid op deze effecten, is de (financiële) schade lager wanneer extreem weer voorkomt. Een lokale adaptatie strategie geeft de richting om tot een maatregelenplan te komen.

1.5 Klimaatadaptatie kan verdere meerwaarde hebben

Maatregelen voor klimaatadaptatie, zoals ruimte voor waterberging en vergroenen, bieden ook volop mogelijkheden voor een fijne leefomgeving in buurten en wijken, het vergroten van de biodiversiteit in het gebied, het versterken van de economie en voor een betrokken en actieve deelname van inwoners aan de samenleving. Een voorbeeld hiervan is dat inwoners samen een buurttuin kunnen onderhouden.

1.6 De gemeente heeft een voorbeeldfunctie

Buren voorbereiden op het veranderende klimaat kan de gemeente niet alleen. Iedereen krijgt namelijk meer te maken met de gevolgen van klimaatverandering. Om inwoners en ondernemers te stimuleren om zelf actie te ondernemen moet de gemeente zelf ook bijdragen aan een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte om geloofwaardig te zijn.

4. Kanttekeningen

1.1 Klimaatverandering gaat erg snel en de effecten kunnen zich nog verder ontwikkelen

De gemeente moet zich voorbereiden op een klimaat dat in toenemende mate verandert. Uitgangspunten hierbij zijn de huidige inzichten en voorspellingen ten aanzien van het veranderende klimaat. Sommige gevolgen zijn echter nog onbekend. Bijvoorbeeld wat de hogere temperaturen voor effect hebben op inheemse dieren, maar ook exotische diersoorten die naar Nederland migreren en daarmee ook op infectieziekten. Een driejaarlijkse evaluatie speelt in op deze nieuwe ontwikkelingen.

1.2 Klimaatadaptatiemaatregelen zijn kostbaar en zijn daarom niet in één keer uit te voeren

Aan het op te stellen uitvoeringsplan zal waarschijnlijk een flink prijskaartje hangen. Daarom werkt Buren verschillende scenario's uit, waarbij geprioriteerd wordt op het uitvoeren van maatregelen. Klimaatadaptatiemaatregelen, bijvoorbeeld voor het tegengaan van wateroverlast, zijn immers kostbaar.

1.3 Druk op personele capaciteit

Klimaatadaptatie heeft betrekking op diverse beleidsterreinen en er ligt een grote uitdaging voor de gemeente om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Het vraagt veel van de bestaande personele capaciteit om naast de vaste taken ook de klimaatadaptatiemaatregelen op te pakken en uit te voeren. Daarnaast wordt ook een grote rol van de vakgroep communicatie gevraagd om inwoners bewuster te maken van klimaatverandering – en adaptatie en hen te betrekken bij campagnes en acties. Dat kan op termijn wellicht formatieve effecten hebben. Zeker omdat klimaatadaptief beleid en uitvoering ook onderdeel van het standaard werk moet worden. De gemeente gebruikt de stresstesten, klimaatgesprekken en inbreng van inwoners en ondernemers om te bepalen welke thema's voorrang krijgen en welke maatregelen waar het eerst moeten worden uitgevoerd. Daarnaast worden enkele thema's ook regionaal opgepakt en is het vanwege capaciteit en uniformiteit goed om hierbij aan te sluiten.

TOELICHTING EN UITVOERING

5. Financiën

DPRA impuls gelden

Vanaf 2021 tot 2027 kunnen gemeenten, provincies en waterschappen gebruik maken van de landelijke DPRA impulsregeling. Deze rijksbijdrage is bedoeld om klimaatadaptieve maatregelen te versnellen en betreft alleen de (extra) kosten voor maatregelen tegen wateroverlast, droogte en het verminderen van het overstromingsrisico in de openbare ruimte. Maatregelen tegen hittestress vallen niet primair onder de impulsregeling.

Voor Buren is een bedrag gereserveerd van €358.721. Minimaal 67% van de kosten moeten worden gedekt door de gemeente zelf. De rijksbijdrage levert namelijk 1/3 cofinanciering en stelt als voorwaarde dat de maatregelen moeten voor 31 december 2027 zijn uitgevoerd.

De gemeente Buren wilt de impuls gelden deels gebruiken voor het uitvoeren van maatregelen tegen wateroverlast om een deel van de kosten te dekken. Ook zal de gemeente verkennen of klimaatbestendige maatregelen op bedrijventerreinen mede gedekt kunnen worden uit de DPRA gelden. In het uitvoeringsplan zal dit als totaal kostenoverzicht met bijbehorende dekking in beeld worden gebracht. Daarnaast zullen de kosten moeten worden ondergebracht in nieuw beleid, zie budget gemeente.

Budget gemeente

In de begroting van Buren is nu structureel €50.000 per jaar opgenomen voor het uitvoeren van klimaatbestendige maatregelen. Hiervan moet jaarlijks structureel €15.000 worden gereserveerd voor de bijdrage aan de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR), waaraan Buren deelneemt. De KAR is de ambtelijke werkregio van de RAS. Daarnaast wordt er jaarlijks €25.000 vanuit dit budget gereserveerd voor de informatie, communicatie en participatie met inwoners en stakeholders. Het gaat dan ook om het opzetten van campagnes of faciliteren van kleinschalige acties van inwoners zoals het NK tegelwippen. Het resterende bedrag van €10.000 is jaarlijks nodig voor onvoorziene zaken.

Dit bedrag, naast de beschikbare subsidies, is niet voldoende om de maatregelen in het uitvoeringsplan te dekken. Er zal daarom in de kadernota of het uitvoeringsplan een voorstel voor nieuw beleid 2023 gedaan worden om klimaatadaptieve projecten te financieren.

Subsidie toekomstbestendige bedrijventerreinen

Voor het klimaatbestendig maken van het nieuwe deel van het bedrijventerrein in Doejenburg en mogelijk ook andere bedrijventerreinen wordt gestreefd naar het gebruik maken van een bijdrage regeling van de provincie Gelderland. Dit zal in de verdere uitwerking voor het uitvoeringsplan verder uitgezocht worden. Mogelijk dat ook hierbij de DPRA impuls gelden als co-financieringsstroom een rol kunnen spelen.

Overige subsidies

Mogelijk is dat er in de komende jaren ook andere subsidies beschikbaar komen van bijvoorbeeld van het Rijk en de Provincie Gelderland. Een voorbeeld is de regio deal, waar de gemeente op andere terreinen gebruik van heeft gemaakt. Ook biedt provincie Gelderland financiële ondersteuning bij maatregelen tegen hittestress, omdat hitte niet is opgenomen in de DPRA impuls gelden. Ook is er incidenteel cofinanciering van de provincie voor het vergroenen van schoolpleinen en het aanvragen van een watertappunt. Dit zijn maatregelen die aansluiten bij de LAS. Daarom worden enkele maatregelen zo veel mogelijk gekoppeld aan (co)financieringsmogelijkheden en per jaar uitgevoerd. Ook worden subsidies beschikbaar gesteld door organisaties genoemd op de duurzaamheidspagina van de website van de gemeente Buren, die mogelijk ook aantrekkelijk zijn voor initiatieven van inwoners en ondernemers.

Huidige middelen meekoppelen

Ten slotte kunnen klimaatbestendige maatregelen in huidige herstructureringsprojecten en onderhoudsprojecten worden meegenomen. In gemeente Buren gebeurt bijvoorbeeld al dat bij het renoveren van een weg wordt gekeken welk type wegdek het meest verkoelend werkt en of het aanplanten van bomen langs de weg mogelijk is. Hiervoor zal waar nodig bij actualisatie van de betreffende beheerplannen een nieuw voorstel voor de dekking klimaatadaptatie worden gedaan.

Tot slot

Het is denkbaar dat er extra rijksmiddelen beschikbaar komen voor klimaatadaptatie, omdat het onderdeel is van de (landelijke) duurzaamheidsopgave. Die kunnen dan wellicht mede voor de

verdere uitvoering van klimaatadaptatie ingezet worden. Verder zal bij de rekening 2021 nagegaan worden in hoeverre het mogelijk en nodig is resterende incidentele middelen duurzaamheid (taakveld 7.3 milieu over te hevelen naar 2022. Dit is dan een eerste basis voor de middelen van circa € 710.00 (66%) die nodig zijn voor DPRA cofinanciering (33%) van de DPRA gelden van in totaal € 358.721. Andere bronnen daarvoor kunnen mogelijk in bestaande beheerbudgetten of andere mogelijke cofinanciering gevonden worden. In de kadernota kan als nieuw beleid 2023 of anders in het uitvoeringsplan mogelijk ook een voorstel gedaan worden voor de aanvullende dekking van de 66% projectkosten van DPRA- projecten als die eerdere dekkingsmogelijkheden onvoldoende blijken voor de noodzakelijke klimaatmaatregelen. Verder moet ook nagedacht worden over de structurele dekking van klimaatadaptief werken. In feite gaat het in deze LAS en het eerste uitvoeringsplan om de financiering van een eerste inhaalslag voor het klimaatbestending maken van de bestaande ruimtelijke omgeving. Zo is er voor de verdere stappen in de adaptatie nodig na te gaan hoe de verdere en meer structurele kosten voor klimaatmaatregelen gedekt kunnen worden. Een voorbeeld met betrekking tot lokaal waterbeheer kan zijn dat de kosten van de maatregelen toegevoegd worden aan het betreffende beheerplan en de daarbij behorende dekking.

6. Communicatie

De inwoners in Buren zijn meermaals geïnformeerd dat de gemeente een lokale adaptatie strategie en bijbehorend uitvoeringsplan aan het opstellen is, waarbij inbreng van inwoners (door middel van de vragenlijst) is meegenomen. In het verdere traject om de gemeente Buren klimaatbestendig te maken ligt er een belangrijke rol voor informatie, communicatie en participatie. In het voortraject van de LAS is dat al gebeurt door informatie op te halen bij inwoners door middel van het verspreiden van een vragenlijst en swipocratie. Om de communicatie naar en participatie van inwoners doelgericht te houden wordt er met de vakgroep communicatie een communicatie- en participatieplan geschreven. Dit ook om gemeentelijke inzet te kunnen plannen. Hierin worden de campagnes en acties beschreven die voor en samen met de inwoners in de komende jaren worden uitgevoerd. Dit plan wordt gekoppeld aan het uitvoeringsplan en heeft als uitgangspunt: “beter goed informeren, dan te veel informeren”, zodat de inwoners niet worden ‘overspoeld’ met duurzaamheidsinformatie. Om doelmatig campagnes op te zetten wordt aangesloten bij een aantal landelijke campagnes mede omdat dat de aandacht versterkt en het minder gemeentelijke inzet vraagt. Een voorbeeld is aansluiten bij landelijke campagnes van stichting Steenbreek.

7. Uitvoering en planning

Planning en uitvoering

Om de doelstellingen en ambities in de Lokale Adaptatie Strategie in de praktijk te brengen wordt een uitvoeringsplan op twee ambitieniveaus door de werkgroep klimaatadaptatie geschreven. Na maart 2022 zullen de gemeenteraad en de inwoners worden gevraagd inbreng te leveren op de uitgewerkte maatregelen op twee ambitieniveaus. Het uitvoeringsplan wordt vanaf de zomer 2022 voorgelegd aan de gemeenteraad. Naast het uitvoeringsplan wordt een communicatie- en participatieplan geschreven, om bij te voegen aan de LAS.

Voor het uitvoeringsplan staat voor nu in ieder geval op de planning:

1. Gemeentebreed maatregelenplan wateroverlast met adviesbureau opstellen inclusief prioritering
2. Aansluiten bij regionale gesprekken groennormen ontwikkelaars
3. De eerste gesprekken met de woningbouwcorporaties om te komen tot klimaatbestendige prestatieafspraken over wonen
4. Opstart gesprekken met parkmanagement over klimaatbestendig bedrijventerrein
5. Deelnemen aan bijeenkomsten opstellen lokale hitteplannen
6. Met de regionale werkgroep landelijk een pre-verkenning laten uitvoeren

Hiernaast worden de mogelijke maatregelen verkend en gesprekken aangegaan met andere betrokkenen.

Daarnaast worden ook al in het eerste deel van 2022 acties opgezet met het huidige budget voor klimaatadaptatie, lokaal en regionaal.

1. Buren neemt deel aan de Groene Stad Challenge om inzichten te krijgen in het groen van de dorpen en stad. De eerste resultaten worden in 2022 bekend gemaakt.

2. Gemeente Buren start met NK tegelwippen om inwoners te stimuleren om tegels in hun tuin te vervangen voor groen.

Evaluatie

Het klimaat verandert in toenemende mate. Uitgangspunten voor de LAS zijn de huidige inzichten en voorspellingen ten aanzien van het veranderende klimaat. Sommige gevolgen zijn echter nog onbekend. Daarnaast verandert ook onze samenleving en vindt er veel bedrijvigheid plaats in de gemeente. Het is belangrijk om in te kunnen spelen op gevolgen en ontwikkelingen die nog niet bekend zijn of bekende ontwikkelingen waarvan de prioriteit toeneemt. Dit gaat over de klimaatontwikkelingen net als de ontwikkelingen rond wonen, bedrijven en in de kernen. Daarnaast zal de werkgroep klimaatadaptatie de voortgang van de realisatie van de doelstellingen in de LAS driejaarlijks evalueren. Met behulp van de monitoring en evaluatie zal de gemeente het uitvoeringsplan en wanneer nodig ook de LAS elke 3 jaar actualiseren.

8. Participatie

Buren kan alleen klimaatbestendig zijn en worden als samen met de inwoners, bedrijven en andere betrokkenen wordt opgetrokken. Iedereen heeft immers te maken met de gevolgen van klimaatverandering en kan ook bijdragen aan de oplossing. Zo is het vergroenen van tuinen en bedrijven- en schoolterreinen iets waar de inwoners en ondernemers zelf de regie over hebben. Daarom is participatie een belangrijk onderdeel van de lokale klimaatadaptatie strategie van Buren en het uitvoeringsplan. De eerste inbreng van inwoners en ondernemers is meegenomen door middel van een uitgezette vragenlijst. Daarnaast is ook inbreng opgehaald door mee te gaan met de omgevingsbus en is er een avond georganiseerd samen met de jongerenraad. Ook mails van inwoners met suggesties voor klimaatadaptatie zijn meegenomen in de LAS.

Ook in het vervolg speelt participatie van inwoners een belangrijke rol en om dit doelgericht te houden wordt er in samenwerking met de werkgroep klimaatadaptatie, de vakgroep communicatie en kernregisseurs in 2022 een communicatie- en participatieplan geschreven. Hierin worden de campagnes en acties beschreven die voor en samen met de inwoners in de komende jaren worden uitgevoerd.

Bij de LAS zijn daarom ook de kernregisseurs betrokken en spelen de uitgangspunten uit de Nota Kerngericht Werken zeker een rol. Dit zijn;

1. "Inwoners en de gemeente werken samen als partners"
2. "Inwonersinitiatieven krijgen ruimte"
3. "We leveren maatwerk naar de kernen"

9. Duurzaamheid

De LAS draagt bij aan de uitwerking en uitvoering van klimaatadaptatie (onderdeel van duurzaamheid), zoals beschreven in de Klimaatvisie Buren.

Bijlagen:

Bijlage 1: Raadsvoorstel Lokale Adaptatie Strategie
Bijlage 2: Raadsbesluit Lokale Adaptatie Strategie
Bijlage 3: Lokale Adaptatie Strategie
Bijlage 4: Resultaten vragenlijst inwoners
Bijlage 5: Overige inwonersrespons
Bijlage 6: Resultaten vragenlijst raads- en burgerleden
Bijlage 7: Regionale adaptatie strategie (RAS) Rivierenland
Bijlage 8: RAS samenwerkingsagenda
Bijlage 9: Voorbeeld uitvoeringsmatrix

Inlichtingen bij:

Naam	C.L.Witting
Domein	Ruimte